

FEHIM NAMETAK

(Sarajevo)

PORODICA SIKIRIĆA U RUKOPISIMA BOŠNJAČKOG INSTITUTA U CIRIHU

U XIX stoljeću na Oglavku kod Fojnice se po svojoj učenosti i tesavufskom usmjerenju isticala porodica Sikirića. Njen najpoznatiji pojedinac Šejh Abdurrahman Sirri bio je predmetom istraživanja historičara književnosti i tesavufa kod nas. U više navrata je Dr. Šaćir Sikirić pisao o svom poznatom pretku Sirriji bilo kao književnom stvaraocu bilo kao derviškom pročelniku.¹ U svojoj doktorskoj disertaciji obranjenoj u Budimpešti na mađarskom jeziku pisao je o derviškim redovima stavljajući u prvi plan djelovanje tekije na Oglavku kod Fojnice. Kasnije je preveo iz neke bilježnice u privatnom vlasništvu gotovo sve do danas poznate Sirrijine derviške pjesme sa turskog jezika. Također je Džemal Čehajić, radeći svoju studiju o derviškim redovima, posvetio znatnu pažnju šejhu Sirriji kao derviškom pročelniku nakšibendijskog reda na Oglavku kod Fojnice.² Djelovanju ove tekije posvetio je Halid Buljina svoj rad "Još o tekijama u fojničkom kadiluku".³ O porijeklu ove porodice nalazimo podatke i u knjizi Muhameda Ždralovića o prepisivačima arabičkih rukopisa iz Bosne i Hercegovine.⁴

Najizrazitija ličnost porodice Sikirića i osnivač nakšibendijske tekije na Oglavku kod Fojnice bio je šejh Abdurrahman Sirri Sikirić (Balta-oğlu) (1775-1847). On je bio murid šejha Husejina Zukića. Poslije 1800. godine on

---

¹ Šaćir Sikirić, "Pobožne pjesme šejh Abdurrahmana Sirrije", *Glasnik IVZ*, g. IX, Sarajevo, 1941, br. 11, str. 332-354 i br. 12, str. 362-373.

² Džemal Čehajić, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, Orijentalni institut, Sarajevo, 1986.

³ Halid Buljina, "Još o tekijama u fojničkom kraju", *Glasnik VIS*, XLIX, 86, str. 457-461.

⁴ Muhamed Ždralović, *Bosansko-hercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, knj. I, Sarajevo, 1988, str. 144-145; knj. II, str. 310.

je osnovao tekiju u blizini groba šejha Husejina Horasanija na koji ga je upozorio njegov šejh Husejin Zukić. Tekija je u XIX stoljeću odigrala značajnu ulogu ne samo u religiozno-tesavvufskom nego i u društveno-političkom životu ovih krajeva.

Husejin Zukić je osnivač tekije u Vukeljićima kod Fojnice 1780-81. godine. Vukeljići su i njegovo rodno mjesto. Obrazovao se u medresi u Fojnici, a potom u Sarajevu. Visoke škole je završio u Istanbulu. U nakšibendijski red ga je uvrstio Šejh Hafiz Mahmud Hisari (1785) tadašnji šejh nakšibendijske tekije Muradije u Istanbulu, koja je pripadala obnoviteljskom ogranku nakšibendijskog reda, a koji svoje porijeklo vodi od slavnog šejha Ahmeda Sirhindija (umro 1625.), poznatog kao obnovitelja ovog reda u drugom mileniju (mudžeddid-i elfi sani). Ovo je važno istaći jer će i Sikirići pripadati ovom obnoviteljskom ogranku nakšibendija.

Po povratku sa studija u Istanbulu i obilasku Samarkanda, Buhare, Bagdada, Konje i drugih tarikatskih centara, Zukić je, duhovno oplemenjen i znanošću usavršen, počeo djelovati u svojoj sredini u Bosni. On je bio šejh tekije u Fojnici (osnovane 1666.) gdje je ujedno bio i muderis u medresi. Stanovao je blizu djeda i oca Šejha Abdurrahmana Sirrije Sikirića koji su bili kadije u Fojnici u ulici koja je po njima nosila naziv Šehova ulica.

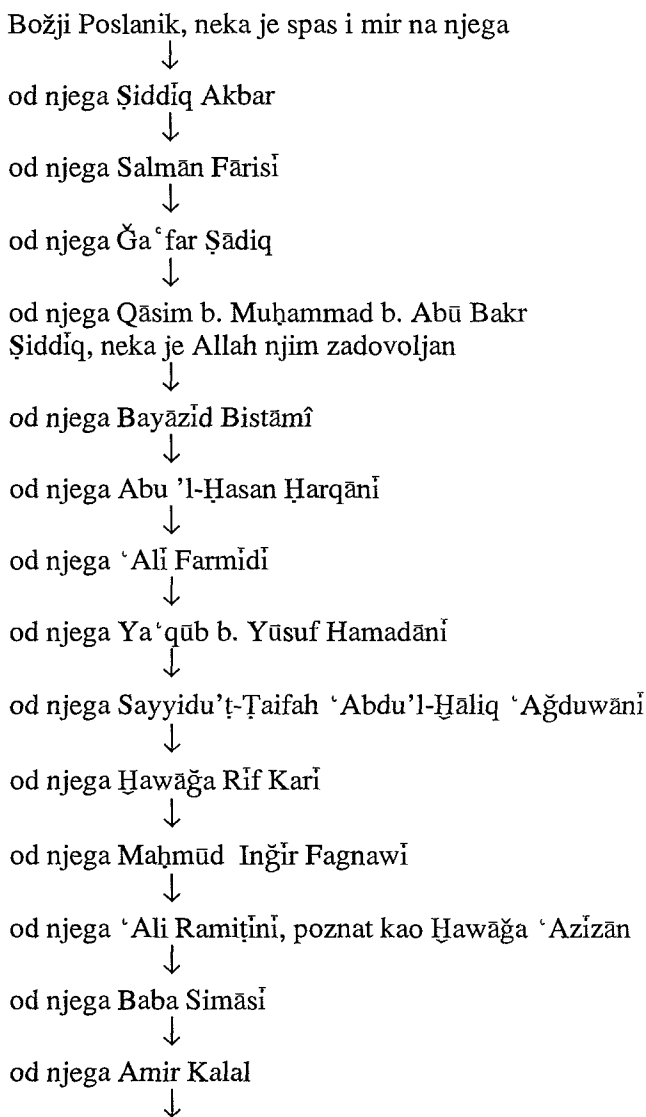
Ozračje šejha Husejina Zukića prešlo je na šejha Abdurrahmana Sirriju koji je vremenom postao najpoznatiji od svih nakšibendijskih šejhova u historiji nakšibendijskog tarikata Bosni i Hercegovini.

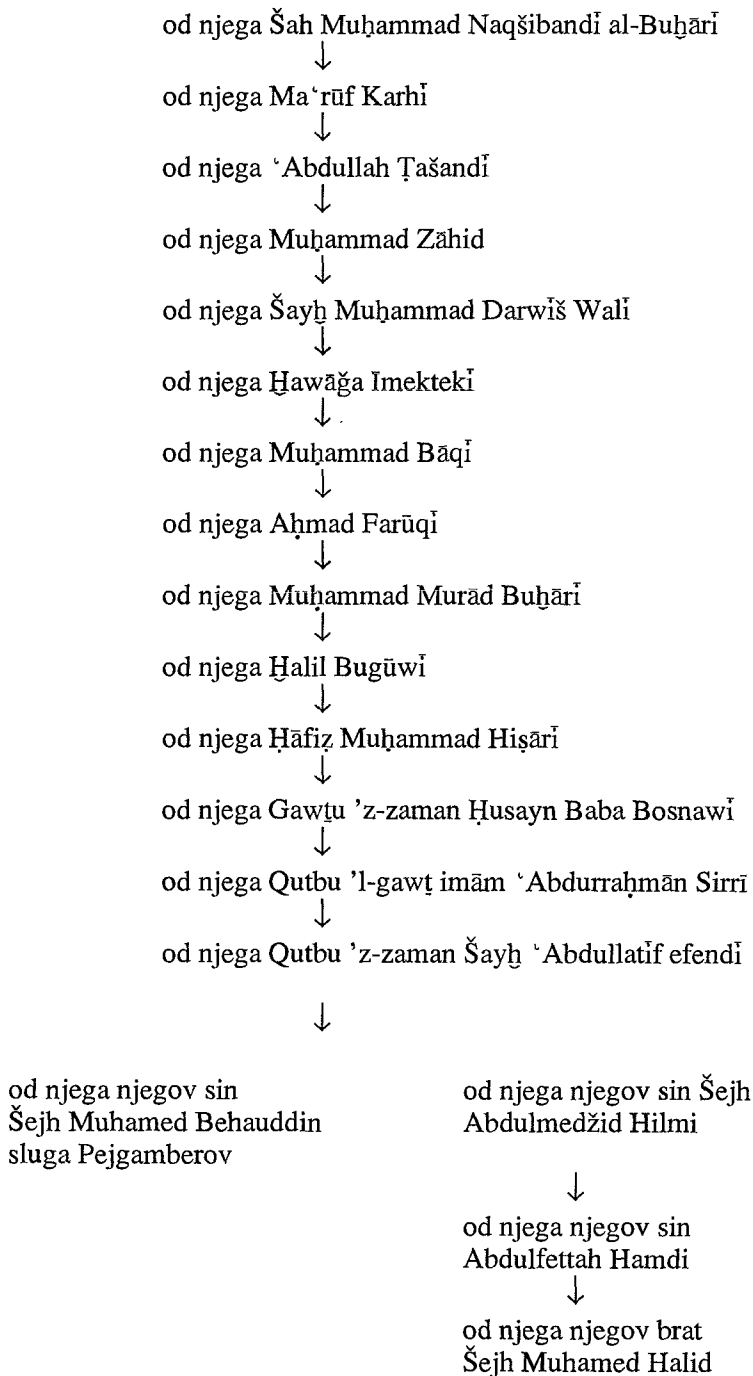
Rukopisna zbirka Bošnjačkog instituta u Cirihu sadrži nekoliko rukopisa koji su početkom ovoga stoljeća pripadali Sirrijinu unuku Šejh Behauddin-efendiji Šehoviću Sikiriću, a koji sadrže značajne podatke o ovoj porodici. S obzirom na to da se ova porodica jedno vrijeme nalazila u centru kulturnih zbivanja Bosne, a pogotovo ako je riječ o tesavvufski orijentiranim krugovima, smatram da bi bilo korisno ovdje saopćiti sadržaj nekih od ovih podataka jer će se time upotpuniti i pogled na historijat derviških redova, a i na tekijsku književnost u Bosni i Hercegovini, osim toga otkriće se kao književni stvaraoci i neki članovi ove porodice za koje se gotovo nije ni znalo.

Rukopis Ms 382 Bošnjačkog instituta, naslovljen od prepisivača kao Divan Abdurrahmana Sirrije Bošnjaka⁵ sadrži uglavnom poznate Sirrijine pjesme na turskom i bosanskom jeziku, zatim pjesme drugih, uglavnom tesavvufu orijentiranih bošnjačkih i osmanskih pjesnika. O ovim pjesmama će kasnije biti riječi. Predstavljanje porodice Sikirića počecemo silsilom nakšibendijskog reda, onako kako su je zabilježili ovi oglavački šejhovi. I ta silsila je zabilježena u spomenutom rukopisu. Iz ove silsile saznajemo da je Šejh Abdurrahman Sirri prvi u svojoj obitelji pristupio nakšibendijskom tarikatu, a iz ostalih dokumenata ćemo vidjeti kojim su derviškim redovima

⁵ *Hādā dīwānu qutbi al-aqtāb mawlānā ‘Abdurrahmān Sirrī al-Bosnawī al-madfūn fī turbah kā’inah fī qaryati Oglavak fī qaḍā’i Fojnica.*

pripadali njegovi preci. Da je Abdurrahman Sirri bio utemeljivač tekije na Oglavku, nakon što se već afirmirao kao šejh, poznato je od ranije. Naime, nakon što je Šejh Abdurrahman Sirri bio utemeljio derviški red nakšibendija na Oglavku, Ali-paša Rizvanbegović mu je sagradio tekiju koja će ostati u svojoj funkciji do posljednjeg rata kada je srušena od hrvatskih ekstremista 1993. godine. U silsili koju ovdje donosimo prati se kretanje ovog reda od njegova osnutka do Sirrijevih nasljednika u oglavačkoj tekiji početka dvadesetoga stoljeća. Kao što je to uobičajeno i u predstavljanju drugih redova i ovdje se ide od samog poslanika Muhameda, jer svaki red svoje utemeljenje veže za Vjerovjesnika. Ta silsila ide ovim redom:

Iz ove silsile proizlazi da je oglavački šejh Abdurrahman Sirri koji je živio u XIX stoljeću (1785-1847) dvanaesti u slijedu nakšibendijskih šejhova iza osnivača ovog reda Šejh Muhameda Behauddina Nakšibenda po kome je

red i dobio ime, a koji je živio u XIV stoljeću (1318-1389). Ovaj red je nastao u Centralnoj Aziji, u gradu Buhari, odakle je i njegov osnivač Šejh Muhamed Behauddin Nakšibend i u Centralnoj Aziji se najviše i raširio. Kod nas je bio priznat i prije Šejha Sirrije, ali je on najpoznatiji predstavnik toga reda u Bosni i Hercegovini. Također se iz ove silsile može zaključiti da su trojica prethodnika Šejha Muhameda Behauddina Sikirića i to njegov otac Abdullatif-efendi i dva njegova brata Šejh Abdulmedžid Hilmi i Abdulfettah Hamdi ovlastili Behauddina da vodi nakšibendijsku tekiju na Oglavku, a Abdulfettah Hamdi je ovlastio i drugog brata, Šejha Muhameda Halida. Poslije ovoga mjesto Šejha je pripalo Prof. Dr. Šaćiru Sikiriću (umro 1966),⁶ a onda njegovom bratu Hilmići Sikiriću.⁷ Posljednja dvojica nisu spomenuta u silsili koju je sastavio Behauddin Sikirić koji je i prepisivač ovog rukopisa.⁸

Isti rukopis nudi i podatak da je kod Šejha Sirrije Bošnjaka Fojničanina stupio u tarikat Anadolac Mejli-baba i da mu je služio 16 godina.⁹ Od ovog Mejli-babe, rodonačelnika porodice Hadžimejlića zabilježeno je u ovoj medžmui također nekoliko stihova.¹⁰ Na više mjesta u ovoj medžmui zabilježeno je da joj je sastavljač i prepisivač Šejh Behauddin Sikirić, koji koristi mahlas - pseudonim Behâf.

U istoj medžmui, u izboru pjesama koje je donio ovaj sastavljač u drugoj polovici rukopisa nalazi se jedna ilahija koja je naslovljena *Ilahî li-ḥadrat-i Fādil Bosnawî ḡedd-i ḥadrat-i Šayḥ Sirri* (Ilahija časnog Fadila Bošnjaka, djeda časnog Šejha Sirrije). Ilahija je posvećena Muhamedu Behauddinu Nakšibendu. Na istoj strani je i ilahija šejha Hamdi-babe, brata sastavljača medžmue Šejha Behauddina Sikirića. Dakle, u ovoj medžmui zastupljeni su od Sikirića Fadil Bosnevi, Šejh Sirri, Šejh Behauddin i Šejh Hamdi. Inače se ovaj Fadlullah (Fadil) Bosnevi, pojavljuje kao autor komentara *Ar-risālah fī āyati 'l-kursiyi*, koju je napisao Muhammed ef. Güzelhisari. (Ms 265/6, L. 187b-190b).

Ova medžmua sadrži i tarih smrti Šejha Abdullatif-efendije Sikirića, sina Sirrijinog, koji je spjevao u osam distiha Šejh Hafiz Omer Paloš s pjesničkim mahlasom Uftade. Tarih smrti izražen i stihom i napisan na kraju brojem je 1300 (1882) godina.

⁶ Šaćir Sikirić je sin Muhamed-ef., a unuk Šejha Šakira, sina i drugog nasljednika Sirri-babina. Vid. Halid Buljina, "Još o tekijama u fojničkom kraju", str. 456.

⁷ Posljednji voditelj tekije na Oglavku Hilmića Sikirić smatrao je sebe vekilom, a ne šejhom. Vid. Dž. Čehajić, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, str. 57.

⁸ O nakšibendijskom redu u drugim mjestima u Bosni i Hercegovini, u Vukeljićima kod Fojnice, u Fojnici, Visokom, Travniku, Foči i Sarajevu, više vidjeti u: Dž. Čehajić, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, str. 50-65.

⁹ Bošnjački institut, Ms 382, L. 5a.

¹⁰ Mejli-baba je bio šejh tekije u Vukeljićima kod Fojnice.

Na jednom slobodnom listu uz rukopis Ms 364 nalazi se pismo u mesnevi stihovima koje je spjevao Muhamed-efendi (ili Mehmed-efendi) Balta-oglu (Sikirić). Iz stihova ne možemo zaključiti radi li se o kadiji Muhamedu sinu Fadlullaha, fojničkom kadiji, a ocu Sirrijinom. Ako je o njemu riječ, onda u istoj porodici imamo slijed autora stihova, da ne kažemo pretenciozno pjesnika, od Fadlullaha, djeda Sirrijinog do Behauddina, unuka Sirrijinog. Ova mesnevija ima 25 bejtova i nema tesavufski karakter kao što je većina drugih tvorevina nastalih u krugu ove porodice. Muhamed se potpisuje kao Balta i u rukopisu 2069 u Orijentalnoj zbirci HAZU u Zagrebu i tu stoji da je sin Fadlullaha, muftije iz Amasije. Iz ovoga proističe da je obitelj Sikirića porijeklom iz Amasije u Turskoj. Rukopis predstavlja pjesmu o Ibrahimu sinu Muhammeda a.s., a napisao ju je na bosanskom jeziku Sulejman Tabaković 1278/1861.¹¹

Muhamed-efendi sin Fadlullaha je inače potpisan i kao vlasnik rukopisa koji se ovdje vodi kao Ms 267, a na kome stoji: *Al-faqīr al-muhtāğ ilā rahmati rabbihī 'l-qadīr Qādī Muḥammad ibn Faḍlullāh al-mawlawī.*

Rukopis Ms 371 predstavlja manju zbirku pjesama, pretežno ilahija, koju je također sastavio Behauddin Sikirić, u kojoj svoje pjesme potpisuje pjesničkim imenom Izzī. Da se radi o istoj osobi koja se u prethodno opisanom rukopisu potpisivala Behai vidimo iz naslova jedne pjesme gdje stoji: *Gufta-i Behāuddin 'Izzī ḥafīd-i Šayḥ Sirrī* (Riječ Behauddina Izzije, unuka Šejha Sirrije).¹²

Zbirka inače, pored pjesama Šejha Behauddina Sikirića - Izzija, sadrži pjesme autora bliskih ovoj porodici: Mejli-babe i Sidkija, sljedbenika (murida) Mejli-babe.

Pored ilahija, Izzī je spjevao i pjesme o duhanu i kahvi. Slično kao i sam Sirri on uopće ne kudi ni duhan ni kahvu, naprotiv u prvom stihu svoje pjesme o duhanu kaže:

دخان ذم ایدن احمق

ايچينه اصلا ضرر يوق

*Ko duhan kudi magarić je
U njemu uopće štete nema...*¹³

Među Izzijevim pjesmama su i tarihi smrti članovima obitelji: pjesnikovoj nani i bratu Subhiji koji je umro sa 16 godina (L. 16 i L. 17), ali i tarih smrti Dervišu Huseinu Džafiću "koji je iz sela Soko gračaničkog kadiluka još kao dijete došao služiti u tekiji Šejha Sirrije na Oglavku i u toj

¹¹ Muhamed Ždralović, *Bosanskohercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, knj. I, str. 144-145, knj. II, str. 310.

¹² Bošnjački institut, Ms 371, L. 15.

¹³ Isti rukopis, L. 17.

službi umro“ (L. 19). Ova manja zbirka, Izzijev autograf, u kome ima više pjesama drugih pjesnika (Mejli-babe i Sidkije) nego njegovih vlastitih, svakako je nastala u ranom periodu njegova stvaralaštva, a možda mu je to bila radna bilježnica u koju je unosio prvu verziju svojih pjesama jer je očigledno da se radi o prvom ispisu njegovih pjesama koje su u ovoj svesci i popravljane. Naime, neki stihovi su od samog autora precrtani i na njihovo mjesto upisivani novi. Iste ove pjesme u međzmuama koje je kasnije ispisivao Behauddin Sikirić - Izzi, ispisane su ljepše, zapravo kaligrafski.

Kad je riječ o Behauddinu Sikiriću, naišli smo na jednu njegovu pjesmu ispisanu na jednom slobodnom listu koji je također prispio uz druge rukopise u Bošnjački institut. Navešćemo naslov te pjesme: *Ber mu'tad-i qadīm rebi'ul-awwalin on ikincī gece dergah-i Oglavak'ta mevlid-i šerif için el-alem toplanıyan ve bir kerre Şeyh-zade Behauddin-efendi o gece "karantina" da iken şeyha göndermiş olduđu arzuhal-i manzum* (Po starom običaju dvanaestu večer rebiul-evela narod se skuplja u oglavačkoj tekiji da bi se proučio mevlud. Jedanput je Šehović Behauddin-efendija tu večer bio u karantini (pritvoru) i poslao šejhu slijedeći arzuhal u stihovima).

Slijedi pjesma od devet bejtova u kojoj se Behauddin najprije žali što nije u mogućnosti prisustvovati mevludu, a potom izražava svoje stanje duhovne nadmoći nad onim koji su ga pritvorili. Ne zna se iz kakvih je razloga bio u karantini, ali i ova je pjesma, kao i one iz njegove međzmue-autografa, prepravljana i dotjerivana.

Rukopis Ms 267 zanimljiv nam je ovdje samo zbog činjenice da je bio u vlasništvu kadije Muhameda sina Fadlullahovog i što ostavlja trag o ovoj dvojici predaka Sirrije Sikirića. Kako je i ovaj kodeks u Bošnjački institut dospio iz kolekcije Sikirića, nema sumnje da se radi o dvojici predaka Šejha Sirrije. Ta zabilješka glasi:

Al-muhtāğ ilā rahmāti rabbihī 'l-qadīr qādī Muḥammad b. Faḍlullāh al-mawlawī 'afā 'anhumā Allāh.

(Onaj kome je potrebna milost Svemoćnog Gospodara: kadija Muhamed sin Fadlullaha mevlivije, neka im obojici oprostí Allah).

Iz ovoga se zaključuje da je Fadlullah ili kako se u ovim rukopisima spominje još kao Fadil Bosnevi, bio mevlivija.

Bilješka o vlasništvu na rukopisu koji se u Bošnjačkom institutu vodi pod brojem Ms 364 proširuje saznanja o ovoj obitelji pa tako saznamo čak i ime Fadlullahovog oca. Ta bilješka glasi:

Tumma istaṣhabahu al-faqīr Abū Muḥammad Bahā'uddīn b. aš-Šayḥ 'Abdullaṭīf-efendi baba b. aš-Šayḥ 'Abdurrahmān Sirrī baba aš-šahīrān bi-karamāti 'l-kaṭīrati al-fāḥīrati b. aš-Šayḥ Muḥammad al-qādī b. šayḥ Faḍlullāh b. šayḥ 'Abdullāh Rāzī qaddasa asrārahum, al-ma'mūr bi markazī wilāyati Bosna wa 'l-mu'allim bi-maktabi nuwwāb wa maktabi 'askarī. 'Afā 'anhu. 1329.

(Zatim je bila u posjedu siromaha Abu Muhammada Bahauddin, sina Šejha Abdullatifa-efendi babe, sina Šejha Abdurrahmana Sirri-babe koji su poznati po svojim brojnim vidljivim kerametima. /Ovaj je Sirri-baba/ sin Šejha Muhameda, kadije koji je sin Fadlullaha sina Abdullaha Razije - neka im Allah svima posveti njihove tajne! /Behauddin/ je službenik u Bosanskom vilajetu, nastavnik u Mektebi nuvabu (Šerijatskoj školi) i vojnoj školi. Neka mu Allah oprost! Godine 1329. (1911.)

Rukopisi iz obitelji Sikirić koji se nalaze u Bošnjačkom institutu bacaju nešto više svjetla na historijat ove porodice pa tako saznajemo za imena od Šejha Abdullaha Razije, preko Fadlullaha, Muhameda, Abdurrahmana Sirrije, Abdullatifa, Muhameda Behauddina, Abdulmedžid Hilmije, Abdulfettah Hamdije i Muhameda Halida. Kako nam je poznata djelatnost tekije na Oglavku iz vremena kada je njom rukovodio Šejh Dr. Šaćir Sikirić i kasnije njegov brat Hilmija koji je bio vekil, možemo na kraju samo dodati da se o sadašnjoj obnovi tekije brine njegov sin ing. Fuad Sikirić. Na taj način upoznajemo djelovanje članova ove porodice u trajanju od preko dva i pol stoljeća.

PORODICA SIKIRIĆA U RUKOPISIMA BOŠNJAČKOG INSTITUTA U CIRIHU

R e z i m e

Rad daje neke nove podatke o genealogiji poznate derviške porodice Sikirića čiji je najistaknutiji član Abdurrahman Sirri (1775-1847) bio osnivač, a njegovi potomci šejhovi nakšibendijske tekije na Oglavku kod Fojnice. Rukopisi sadrže i pjesme ili druge historijske, ali i književne izvore od Sirrijevih predaka, djeda i oca do njegovih unuka Behauddina Sikirića i njegova brata Hamdije. Zapravo su dvije zbirke pjesama i drugih zabilješki zapisane rukom Behauddina Sikirića koji je rukovodio tekijom na Oglavku u prve dvije decenije ovoga stoljeća.

Najznačajniji rukopis iz zbirke Bošnjačkog instituta u Cirihu, a koji se odnosi na porodicu Sikirića, naslovljen kao Divan Abdurrahmana Sirrije, sadrži i redosljed (silsilu) nakšibendijskih pročelnika, tzv. obnoviteljskog (muğaddid) ogranka u kojem se vidi koje pretke ovaj ogranak priznaje u redosljedu do osnivača reda Muhammeda Behauddina Naqšibanda i kojim vjerskim učenjacima se ova loza dalje uzlazno veže sve do Božjeg poslanika Muhammeda. Iznošenjem ovih novih podataka u ovom radu proširuju se saznanja o historiji tesavufske misli u Bosni i Hercegovini.

SIKIRIĆ FAMILY IN THE MANUSCRIPTS OF THE BOSNIANS'
INSTITUTE IN ZÜRICH

S u m m a r y

This work gives some new information on the genealogy of this famous dervish family, founded by Abdurrahman Sirri (1775-1847), whose members were seihs of Nakšibendi Teki in Oglavak near Fojnica. Manuscripts also contain poems and other historical and literary texts by Sirri's ancestors, grandfather and father, and his grandchildren Behauddin Sikirić and his brother Hamdija. There are also two original poetry collections and other remarks written by Behauddin Sikirić, who ran Oglavak teki during the first two decades of this century.

Most important manuscript from the collection of the Bosnians' Institute in Zürich related to the Sikirić family, called Divan of Abdurrahman Sirri, contains the register (silsila) of the nakšibendi leaders, of the so called, restaurateurs' (muğaddid) order, that shows which ancestors were recognized before the founder, Muhammed Behauddin Naqšibandi, and which religious scholars this order includes, all the way to the God's Prophet Muhammed. Publication of these new information in this work considerably boradens the knowledge of the history of the tesavvuf thought in Bosnia and Herzegovina.

آلهی
حضرت شیخ حرری بیابا

ای نور ضمیر عشقک دل باغدی سودا
ای وجه منیر جانم قیلم کجا اهدا
رضاء کلستانه لهر نام و سخر ده
آیات رخک ویردک اوتور بیل شیدا
محراب قاشیک بیسمک امام اولدین نطاهر
هم سوره نور آیه و جهنکه هه هویدا
عشقکله بنی مت و حراب اید بیبیا
من مات من العشق ففد مات شریبا
عشقک اید مشهور همچان اولدی بو محمدی
عشق آتش قلبنده آنک اولدی بیبیا
مام

آلهی حضرت فاضل بو سنوی جد حضرت شیخ سزنی

ای محمد ای بهاء الدیده شاه نقشبند
المدد ای خواجه عالمیناه نقشبند
ای حیراغ انجن برای قصر عارفان
نور بجای جهانه نیره ماه نقشبند
ای رجال الغیب ای شاهانده ملک معنوی
الامان ای تاجداران کلاه نقشبند

سنة
لمصطفى العبد
الحاج مصطفى
العام

ثم تصحبه الفقيه ابو محمد طه الدين
بن الشيخ عبد اللطيف افندي بابا بن شيخ
عبد الرحمن نسري بابا الشهبان
بكرامات الكثيرة الباهرة بن شيخ
محمد القاضى بن شيخ فضل افندي
بن شيخ عبد الله راعى قوس
اسرارهم الى مور بركز
ولابن ابوسنة
ولمعلم بركت
نوار بركت
عسرى
عمى
١٢٤٩
سنة

Faksimil 2 (Bošnjački institut u Cirihu, Ms 364)